

Kedves Testvérek!

Lukács evangélista a hegyi beszédében nem nyolc-kilenc boldogságról beszél, amint a többi evangélista teszi, hanem négy boldogmondásról, és négy jajmondásról. Ráadásul a biblikusok azt mondják, hogy talán ez lehet a leghitelesebb, ahogyan elhangzott Jézustól. „Boldogok...”, és aztán, hogy „Jaj...”, ez talán közelebb lehet ahhoz, ahogy ott és akkor ez valóban megtörtént és elhangozhatott. Szeretnék akkor most egymás után erről a négy boldog mondásról beszélni. Megpróbáltam megfogalmazni azt, hogy tulajdonképpen akkor mi lehet a titka annak a boldogságnak, amiről Jézus a boldog mondásokban beszél.

Hogyan értelmezhetjük, hogyan válik realitássá számunkra az, hogy „Boldogok a szegények.”? Mindenhova egy kicsi történetet szeretnék most elmondani. „Boldogok vagytok, akik éheztek.” Eszembe jutott Gyökössy Bandi bácsinak egy nagyon csodás picike kis novellája. 1944-45, bombázások, Budapest ostroma, és ott van a Gyökössy család lent a pincébe. Lelkész apukája és édesanyja, ott vannak lenni a pincében, az óvóhelyen, és éheznek, mert már régen nincs mit enni. Egyszer csak, amikor van egy kicsi szünet, és föl lehet menni a lakásokba, és persze, aztán rohanni kell vissza, nehogy baj legyen. Akkor egy ilyen kicsi szünetben az egyik szomszéd néni hoz egy tálat, egy kis lábast, és a kicsi lábasban ott van a főtt krumpli, nem egy szem, hanem több. Bár mindenki éhezik, és nincs étel, és a néninél ott van a krumpli. Odamegy Bandi bácsihoz, aki egy kicsi fiúcska, és azt mondja: „Gyertek, egyetek krumplit!” Néznek rá döbbenet, hogy ez a néni éppen meg tudta volna enni a krumplit. Éppen megehetette volna, és akkor nem éhezett volna annyira. De ő fölment, hogy megfőzze, és lehozza a gyerekeknek. Bandi bácsinak az apukája döbbenet ránézett, és mondja: „De hát... Hogy-hogy ezt nekünk adod? Hát te is éhes vagy.” Akkor azt mondta: „Nézd, nem esik az embernek jól, ha magának eszik.” Ez egy olyan gyönyörű kifejezés. Nem az, hogyha magában eszik, ha magának eszik. Úgy el tudom képzelni, hogy elfogyott az a krumpli, a néni továbbra is éhes volt, meg boldog.

„Boldogok vagytok, akiket gyűlölnek, és megvetnek, és kirekesztenek, és mindent rátok fognak.” Eszembe jutott a budapesti regnumos pap, Futó Karcsi bácsi. Valahogy Karcsi bácsit mindenki Karcsi bácsinak nevezte. Hát ő egy atya, és hát mondjuk ötven éven keresztül a csodájára jártak, egy szent életű pap bácsi volt. Nagyon sokan, akik az ötvenes-hatvanas-hetvenes, de még a nyolcvanas években is szerettek volna papok lenni, és hát azért ez akkor nem volt pont annyira teljesen egyszerű. Meg magától értetődő, hogy azért ott voltak nehézségek, hogy most kit szentelnek, kit nem. Meg kit engednek, meg kit nem, és a többi. Nagyon sokan előbb-utóbb Karcsi bácsinál kerestek eligazítást. Karcsi bácsit úgy megrázta-tépte az élet, és valahogy olyan szépen megmaradt, hogy őt érdemes volt hallgatni. Akkor emlékszem, egy – hát, akkor már jóval idősebb – pap mesélte mindig ezt a történetet, hogy elment Karcsi bácsihoz, és mondta neki, hogy „Hát, nem tudom, hogy... Egyáltalán én pap tudok-e lenni, vagy föl fognak-e szentelni? Mert hát erre semmi biztosíték nincs, és...” Karcsi bácsinak volt erre mindig egy mondása, mindig a következőt mondta: „Ide figyelj, fiam! Ha Isten papnak szán, a Varsói Szerződés is kevés ahhoz, hogy az ne úgy legyen.” Mindig ezt mondta. Ki tudja, hogy mi minden történik, meg hogy, meg kire mit hogy fognak. Hol van már a Varsói Szerződés? Pedig akkor, amikor Karcsi bácsi azt mondta, hogy... akkor az még nagyon volt.

A boldogságnak a kulcsa, ahogy ezt Jézus éli és mutatja, az, hogy boldog tud lenni az az ember, aki nem szorul bele a jelenbe, a pillanatba. A percbe, pont abba az érzésbe, pont abba a fájdalomba. Hanem valahogy tudjuk azt, és látjuk azt, hogy nem csak a jelen van. Hogy a jelenben vagyunk, a jelenben élünk, de nem csak a jelenből élünk. Talán ezt így lehetne mondani: A jelenben élünk, de sokkal több mindenünk van, mint hogy csak a jelenből éljünk.

Ki az, aki boldog tud lenni Jézus szemléletmódja szerint? Az a valaki, aki nagyon is világosan átéli azt, hogy az életének vannak távlatai. Lehet, hogy most éhes vagyok, most éppen nincsen, most éppen veszteség van, most éppen sírok... Nem tudom pontosan idézni, de gyerekkoromban volt az a mondóka, hogy – már ez sem lehet, hogy pontos, ahogy mondom – „Volt egy molnár, meg egy pék – Tovább is van, mondjam még?”) Emlékszem, gyerekkoromban, már nem is tudom, hogy ezt ki mondta, hogy az iskolában vagy a szüleim mondták-e, hogy tényleg, ahogy mondta, hogy „Volt egy molnár, meg egy pék. Tovább is van, mondjam még?”, hát persze, hogy érdekelt, hogy van tovább. Akkor megint mondott valamit. „Tovább is van, mondjam még? – Mondjad, mondjad, mondjad!” Ez úgy szól, hogy amikor az ember a veszteségeiben és a veszteségei között pont a veszteséget átélve, a fölött sírva, nem a véget találja, hanem esetleg bánkódva talál rá valami többre, valami mélyebbre, valami lényegibbre, valami maradandóbbra.

Éppen a veszteségben, fájdalomban, szegénységben, szűkösségben, megpróbáltatásban tapasztalhatjuk meg azt, hogy mi az, ami elvehetetlen. „Az sincs, az is hiányzik, szükségem szenvedek.” Mi az, ami elvehetetlen? Egy kislánynak eltörött a játéka. A nagy fájdalmában, a könnyei között odaszaladt apukájához, és mutatta: „Eltört, apa! Nézd, a kedvenc játékom.” Az apukája vigasztalta őt, de a kislány olyan vigasztalhatatlannak tűnt, mert a maga kis négy-ötéves szívével valahogy átérezte azt, hogyha ez a játék eltörhetett, akkor minden. Valahogy életében először nem csak a játék fölött sírt, vagy fájt, hanem „Akkor ez az élet? Bármit el lehet veszteni? Bármilyen tönkremegy, és bárki meghal?” És megkérdezte az apukájától: „De apa, akkor minden elvész, minden összetörik?” Apukája ott és akkor ennek a kicsi lánynak a következőt válaszolta: „Kislányom, van két valami, ami nem vész el. Az egyik, amit megőrizel a fejedben, de főképp az, amit a szívedben. Mert azt tőled nem lehet elvenni.” Pont mondjuk a veszteségnek, gyásznak, a szűkösségnek a tapasztalatában rácsodálkozhatunk két fölismerésre is. Az egyik: Mi az, amit biztos, hogy sosem veszthetünk el? Az a jó, amit már megtettünk. Elveszíthetetlen. És mi az, amit biztos, hogy nem veszíthetünk el? Az, amit odaajándékoztunk, az elvehetetlen tőlünk.

Mi lehet a kulcsa, a titka annak a boldogságnak, amiről Jézus beszél? Amikor az ember a maga erőfeszítését megteszi. Vannak biblikusok, akik azt mondják, hogy amikor Jézus azt mondta ott, kétezer évvel ezelőtt: „Boldogok, akik sírnak, mert majd megvigasztalják őket, vigasztalást nyernek.”, hogy lehetséges, hogy elsősorban ott a bűnbánat könnyeire utalt Jézus, nem akármilyen, vagy bármiféle veszteségre. Nem tudjuk, de ha mondjuk ez így volt, ugye közös tapasztalatunk az, ahogyan megszenvedünk azon, hogy valamit nem csináltunk jól. Van valahogy erőnk, bátorságunk odamenni egy másik emberhez, és azt mondani neki, hogy „Bocsáss meg nekem!”, hogy az milyen fölszabadultsággal tud járni. Mondjuk egy elkövetett bűn, ahhoz képest azt mondani egy másik embernek: „Kérlek, bocsáss meg!”, lehet, hogy szinte egyáltalán nincs arányban vele. Az valami nagyon kicsinek tűnik, és mégis az ember azt a kicsit megteszi, és milyen nagy a jutalma.

Hogyha össze kellene sűrítenem, hogy Jézus milyen világba akar bennünket bevezetni, ahol boldog tud lenni a szegény, a síró, az éhező, és aki üldözést szenved, vagy bántalmazást? Azt hiszem, egy szóba összesűrítve ez a remény világa. Ezért érdemes három mondatban megragadni akkor a reménység lényegét a boldogság szempontjából. A reménység lényege a boldogság szempontjából nem az, hogy reménykedünk, és ahogy reménykedünk, úgy van bennünk egy vágy, hogy talán azért csak jó lesz, talán csak beteljesedik, talán csak az igazam kiderül, talán csak... – most nem ragozom. Ez nem remény, hanem vágyakozás. Amikor valaki a remény embere, és emiatt boldog, az valami olyasmit jelent, hogy akkor is úgy csinálom, ha itt a földön nem nyer igazolást. Akkor is így csinálom, ha nem köszönik meg. Ezt akkor is így

csinálok, hogyha itt a földön nem fog beteljesedni. Akkor is így csinálom, ha nem viszonzózzák. Na, az a reménység. A reménység az, ami természete szerint túlmutat a földi élet korlátján, és megengedjük Istennek azt, hogy valami a mi személyes és picinyke életünkben ne itt és most teljesejék be.

Mert ahogyan próbáltam megsejteni, hogy mi is a boldogság titka, vagy világa, ahogyan Jézus róla beszél, egyszer csak valahogy az evangéliumnak egy sajátos átirata jelent meg bennem. Ez pedig valahogy így szól. Jézus akár egy következő beszédben azt is mondhatta volna: „Jaj, a szegényeknek!” Arra lettem volna kíváncsi, hogy Ő ezt hogyan folytatta volna. Például akár így is elhangozhatott volna: „Jaj a szegényeknek, akik a szegénységük miatt kegyetlenné válnak, és másokat bántanak! Jaj az éhezőknek, akik megkeményednek, és rosszindulatúvá lesznek. Jaj azoknak, akik sírnak, és akik a sírásukban és a saját fájdalmukban beszűkülnek, és már senkivel és semmivel nem törődnek, csak saját magukkal. Jaj azoknak, akiket megvetnek, kitaszítanak, mindent rájuk fognak, és akik emiatt táplálják magukban a gyűlöletet és a bosszúszomjat.”

Akkor ezt a kétszer négy mondást lehet, akár úgyis befejezhetnénk, hogy: „Boldogok azok a gazdagok, akik nem szűnnek meg nagyvonalúnak lenni, és nem törekvésük az, hogy gazdagon haljanak meg. Boldogok azok a jóllakottak, akik gyakorolják a vendégszeretetet, és amijük van, azt igyekeznek megosztani másokkal. Boldogok azok, akik most nevetnek, hogyha táplálják magukban az irgalmat, az együttérzést és a részvétet, és igyekeznek embertársaik szenvedésén enyhíteni.” Végül talán mondhatjuk azt, hogy „Boldogok azok, akiket éppen itt-ott, akkor és ekkor elismernek, és elfogadnak és megbecsülnek, hogyha számukra mégsem ez a lényeg, hanem az, hogy Isten tervét megvalósítsák a saját életükben.” Amen.